

O Andreju Einspielerju | über Andrej Einspieler
Dr. Valentin Inzko
predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev
Vorsitzender des Rates der Kärntner Slowenen

Meine sehr geehrten Damen und Herren!
Spoštovani navzoči! Lieber Josef!

Danes ne bom govoril samo o Andreju Einspielerju, ampak tudi o njegovem nečaku Gregorju Einspielerju.

Pred nekaj dnevi sem bil namreč povabljen v Sv. Jurij v Slovenskih Goricah, kjer so se spomnili 100 - letnice prihoda tinjskega prosta Gregorja Einspielerja, ki je prišel v to faro leta 1922.

Gregor Einspieler je ustanovil prvo politično organizacijo Koroških Slovencev, „Katoliško politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem“. Društvo je bilo politična in organizacijska centrala koroških Slovencev vse do leta 1934, ko je avtoritarna Avstrija prepovedala njeno delovanje. Po smrti svojega strica Andreja Einspielerja je bil leta 1888 izvoljen tudi v koroški deželni zbor. Poleg tega je po smrti strica Andreja postal lastnik in izdajatelj glasila MIR, ki ga je vodil do konca svojega izhajanja, leta 1920, torej 22 let.

Neprestano so ga zasledovali domovini zvesti, nemški ovaduhi in se je pogosto znašel na sodišču zaradi “tiskovnih pravad”.

Iz mnogih razlogov, saj se je tedanja Avstrija ob plebiscitu imenovala „Deutsch – Oesterreich“, predvsem pa, da bi vsi Slovenci živeli v eni državi, se je zavzemal za to, da koroški Slovenci glasujejo za priključitev Državi Slovencev, Hrvatov in Srbov, SHS. Za to so ga zasledovali, tudi pretepli in vso njegovo pohoštvo, pohoštvo tinjskega prošta, pokradli. Zato se je iz Tinj, 7. Novembra, za en dan odpravil v Pliberk.

Že naslednji dan, 8. novembra 1920 pa so ga izgnali iz Avstrije, namreč pliberški načelnik žandarmerije, sporazumno z angleškim zastopnikom. Izgnali so ga kot „**nevarnega agitatorja**“ iz Pliberka in ga odpeljali (nasiloma) iz mesta z avtomobilom preko državne meje v smeri proti Prevaljam. Tako je izgledalo koroškim Slovincem v deželnem zboru slovesno obljubljeno varstvo. Seveda se je zgodilo isto z večjim številom duhovnikom, ki so izgubili službe, ali pa bili premeščeni v nemške kraje.

Moj pra – prastric Gregor je nato iskal službo v fari v Ljubljani, pa je ni dobil. Niti na Ptuju. Nato so ga pa sprejeli za leto in pol v župniji Lenart v Slovenskih Goricah. Šele leta 1922, torej pred 100 leti je dobil stalno župnijo, v fari Sv. Jurija v Slovenskih Goricah. Sošolec iz celovškega bogoslovja, mariborski škof Napotnik, je v zadnjem trenutku, na smrtni postelji podpisal dekret, s katerim je imenoval Gregorja Einspielerja za župnika pri Sv. Jurju v Slovenskih Goricah. Zato je bila tam pred kratkim konferenca ob 100 – letnici prihoda Gregorja Einspielerja v to faro. Tam so ga lepo sprejeli in obhajal je tam tudi zlato mašo. Imel je pa domotožje po koroških gorah, kot je to potožil v enem pismu Ksaverju Mešku.

V tej zvezi nekaj osebnega, saj so ob plebiscitu trije moji sorodniki izgubili službo. Babica, učiteljica Marija Einspieler, orožnik Valentin Inzko, „weil er die grossjugoslawische Agitatorin Maria Einspieler geheiratet hat“ in Gregor Einspieler. Bilo je pa nekaj tisoč Slovencev, ki so morali zapustiti Koroško, ker tu niso videli svoje bodočnosti. Zato imamo se danes Klub koroških Slovencev v Ljubljani (pozdrav Janezu Stergarje, ki se je danes opravičil) in v Mariboru. Kot mlad diplomat sem pa se srečal leta 1982 teto dr. Wuttija iz Borovelj, ki je bežala v Beograd in Hanza Paka, iz moje rodne fare Sveče, ki je ravnotako bežal v Beograd. Družina Pak/Hafner, družina Fabjana Hafner iz Bistrice v Rožu ima še vedno kontakt z eno potomko.

In seveda se je po plebiscitu začela brutalna asimilacija im germanizacija z hudimi jezikovnimi in drugimi posledicami za koroške Slovence. In tisti, ki so se udeležili te germanizacije, poznejši člani nacistične NSDAP, Martin Wutte, Maier Kaibitsch, Arthur Lemisch in Hans Steinacher, imajo danes po Koroškem spomenike in so, po besedah Heimatdiensta „v srcih naših ljudi“. Tako Heimatdienst o Maier Kaibitschu, ki je zaradi nacistične preteklosti bil obsojen na dosmrtno ječo („Maier Kaibitsch hat sein Denkmal in den Herzen der Kaertner“, tako Heimtdienst leta 1959 o Maier Kaibitschu).

Ob kritičnih opombah o preteklosti, pa ne morem mimo izjave današnje izjave bodoče predsednice Slovenije **Nataše Pirc Musar**. Citiram:

„Manjšinske pravice so v Avstriji zgledno urejene, praktično ni nobenih težav“.
Ponavljam:

„Manjšinske pravice so v Avstriji zgledno urejene, praktično ni nobenih težav“.

Kot vemo, pa niso uresničene obljube deželnega zbora iz septembra 1920, niti Saint Germainška pogodba iz leta 1919, niti Avstrijska Državna pogodba 1955, niti Memorandum iz leta 2011. Državna pogodba na področju **sodstva**, uradnega jezika in topografskih napisov ni izpolnjena 77 let, Memorandum pa 11 let. Tedaj so nam obljubili za minimalno in krivično rešitev pri krajevnih napisih NOV ZAKON O NARODNOSTNIH SKUPNOSTI („**Volksgruppengesetz neu**“, **zuegig**). To bi morala nova predsednica vedeti, saj smo koroški Slovenci s slovenskimi ministri imeli zadnjih 10 dni kar dva sestanka. In desetine sestankov v preteklosti.

Geschätzter Preisträger, lieber Josef, verehrte Familie Winkler !

Andrej Einspieler war Onkel des Probstes **Gregor Einspieler**, dessen tragische Geschichte und Vertreibung aus Kärnten, unter Polizeischutz, nach Jugoslawien, ich soeben beschrieben habe.

Andrej Einspielerr hat das aber – Gott sei Dank - nicht mehr erlebt. Er verstarb 1888.

Für den Einspieler-Preis ist es jedoch insbesondere bedeutend, dass er 9 Zeitschriften herausgegeben hat, darunter 4 in deutscher Sprache. „Für den deutschen Bruder im Lande“, wie er das selbst ausdrückte. Deshalb der Einspieler Preis. Einer seiner Brüder war Vinzenz Rizzi, nach dem ebenfalls ein Preis benannt ist.

Ein großer Bruder der Volksgruppe ist auch Josef Winkler, der heute den Einspieler Preis erhält. Und wir werden später aus berufenerem Munde mehr von Josef Winkler erfahren, von Zdenka Hafner – Celan.

Das erste Mal begegnete ich Josef Winkler literarisch, als ich vom faszinanten Titel seines neuen Buches erfahren habe. Der Titel wirkte magisch auf mich: „**Das wilde Kärnten**“. 1980

Bestehend aus drei Romanen: Menschenkind. Der Ackermann aus Kärnten. Muttersprache

Sprache kann Repressionscharakter haben, und laut Winkler sind Machtrituale gleichzeitig Sprachrituale (Kopeinig, Loibach).

Besonders bewegt hat mich das Buch: „Die Ukrainerin Njetotschka Iljaschenko“, eine ausländische Magd aus der Nazizeit, die gezwungenermaßen in Kärnten ihren Dienst versehen musste. Das Buch wurde **vor** der russischen Invasion in die Ukraine geschrieben und ich kann nicht umhin zu erwähnen, dass dort auch Orte vorkommen, von denen wir seit sieben Monaten beinahe täglich hören, insbesondere **CHERSON**. Aber auch ukrainisch/russische Wörter und Sätze, wenn z.B. eine Zwangsarbeiterin Heimweh nach der Ukraine hatte und weinte. Winkler zitiert das so: „Sjestra plachet“. Sestra plaka, die Schwester weint. Auch das ukrainische Wort: MATI kommt im Roman vor. Dowie viele Gedanken über die Sprache. Die ukrainische und russische, sowie fast Dilemma der Wahl. Die russische hatte ja mehr Sprachenprestige.

Die dritte Faszination ging vom Geburtsort des Meisters aus: Kaming, auf Slowenisch KAMERCE, bei Kranzmeier von slowenischen Hamoric, „Stirnrunzler. Ich bin mir da nicht so sicher, ob Kranzmayer Recht hatte. Aber sicher ist Josef Winkler ein Stirnrunzler, der seine gewaltigen Gedanken zu Papier bringt.

Auch Einspieler war wie Winkler ein Denker, ein scharfsinniger und scharfzüngiger Denker, sodass man den Priester und Landtagsabgeordneten einmal nach Maria Luggau, einen der Kälteorte in Österreich, schickte, zur Abkühlung. Da geht aber Winkler, um Gedanken zu sammeln und zu schreiben, lieber nach Indien.

Josef, danke, für alles und danke für die Annahme der Auszeichnung. Es ist ja auch so, wie es Janko Ferk heute in der Kleinen Zeitung so treffend und schön beschrieben hat:

Das Gewicht einer Auszeichnung wächst in jedem Fall mit ihren Trägerinnen und Trägern. Neben Handke nun Winkler.